

ĐÀO TẠO SAU ĐẠI HỌC VỀ CHÂU ÂU HỌC: THỰC TRẠNG VÀ NHU CẦU

PGS.TS. Nguyễn Đức Minh

Viện Nghiên cứu Châu Âu

1. Thực trạng đào tạo sau đại học về Châu Âu học

Châu Âu nói chung và Liên minh Châu Âu (EU) nói riêng đang là khu vực được nhiều bộ, ngành, trường đại học, viện nghiên cứu của Việt Nam quan tâm nghiên cứu và mong muốn thúc đẩy quan hệ hợp tác. Về phương diện đào tạo, Châu Âu học là chuyên ngành đã được cấp mã số đào tạo đại học và trên thực tế, một số cơ sở, tổ chức đào tạo ở nước ta đang giảng dạy chuyên ngành này ở trình độ đại học.

Trong lĩnh vực nghiên cứu, và đào tạo về Châu Âu học không thể không nói tới Viện Nghiên cứu Châu Âu thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam và Khoa Quốc tế học của Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn thuộc Đại học Quốc gia Hà Nội. Viện Nghiên cứu Châu Âu được thành lập cách đây vừa tròn 20 năm. Tiền thân của Viện Nghiên cứu Châu Âu ngày nay là Trung tâm Nghiên cứu SNG và Đông Âu thuộc Trung tâm Khoa học xã hội và nhân văn Quốc gia. Trung tâm Nghiên cứu SNG và Đông Âu được thành lập năm 1993¹ và

đến tháng 8/1998 được đổi tên thành Trung tâm Nghiên cứu Châu Âu². Đến năm 2005, xuất phát từ yêu cầu và nhiệm vụ mới đặt ra cho khoa học xã hội trong nghiên cứu, tư vấn chính sách đối ngoại, Trung tâm Nghiên cứu Châu Âu được tổ chức lại thành Viện Nghiên cứu Châu Âu trực thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam³. Ngoài chức năng nghiên cứu những vấn đề cơ bản về khoa học xã hội của các nước và tổ chức khu vực của châu Âu, Viện Nghiên cứu Châu Âu còn được giao chức năng và nhiệm vụ tư vấn và đào tạo sau đại học về khoa học xã hội liên quan tới khu vực châu Âu. Do những lý do chủ quan và khách quan nên đến nay chức năng đào tạo sau đại học về Châu Âu học của Viện Nghiên cứu Châu Âu chưa được hiện thực hóa. Nhưng trên thực tế, các cán bộ nghiên cứu của Viện Nghiên cứu Châu Âu đã tham gia, cộng tác với các cơ sở đào tạo khác trong nước trong đào tạo, giảng dạy về Châu Âu học.

² Theo Quyết định 56/1998/QĐ-TTg 05/3/1998 của Thủ tướng Chính phủ về việc đổi tên Trung tâm Nghiên cứu SNG và Đông Âu thành Trung tâm Nghiên cứu Châu Âu.

³ Theo Quyết định số 987/QĐ-KHXH ngày 14/6/2005 Chủ tịch Viện Khoa học xã hội Việt Nam quy định chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và cơ cấu tổ chức của Viện Nghiên cứu Châu Âu.

¹ Trung tâm Nghiên cứu SNG và Đông Âu được thành lập theo Quyết định số 466/TTg ngày 13/9/1993 của Chính phủ.

Khoa Quốc tế học thuộc Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn ra đời từ nhu cầu đào tạo về quốc tế học. Trước năm 1993, một số nội dung của môn quốc tế học, trước hết ở phương diện lịch sử như: Lịch sử văn minh thế giới, Lịch sử quan hệ quốc tế, Lịch sử các học thuyết chính trị và pháp lý thế giới, Lịch sử nhà nước và pháp luật... đã được đào tạo tại Khoa Lịch sử Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội, Khoa Lịch sử Trường Đại học Sư phạm Hà Nội⁴. Năm 1993, Quốc tế học với tư cách là một ngành khoa học đã được đưa vào giảng dạy tại bộ môn Lịch sử thế giới của Khoa Lịch sử Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn. Hai năm sau đó (ngày 21 tháng 10 năm 1995), Khoa Quốc tế học được chính thức thành lập tại Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn thuộc Đại học Quốc gia Hà Nội⁵. Khoa Quốc tế học là cơ sở đào tạo ngành Quốc tế học đầu tiên trong danh mục các ngành đào tạo của hệ thống giáo dục Việt Nam. Hiện nay ở bậc đại học, Khoa Quốc tế học đang đào tạo 3 ngành là: Quan hệ quốc tế, Nghiên cứu Châu Âu, Nghiên cứu Châu Mỹ. Về đào tạo sau đại học, Khoa đã và đang đào tạo thạc sĩ chuyên ngành quan hệ quốc tế⁶ và đang xúc tiến xây dựng chương

trình đào tạo sau đại học ngành Châu Mỹ học⁷. Theo số liệu của Khoa Quốc tế học, ở bậc đại học, Khoa đã đào tạo được 1.025 sinh viên (chính quy), và 568 sinh viên (tự chức); tổng số sinh viên đang được đào tạo là 339. Ở bậc cao học, Khoa đã đào tạo được 18 cao học và đang đào tạo 66 học viên⁸.

Khoa Quốc tế trực thuộc Đại học Quốc gia Hà Nội được thành lập tháng 7/2002 chủ yếu thực hiện các chương trình liên kết đào tạo quốc tế. Ở bậc thạc sĩ, Khoa liên kết đào tạo ở 5 chuyên ngành là: Quản trị kinh doanh (định hướng Tài chính – Ngân hàng); Tài chính – Ngân hàng – Bảo hiểm (Việt Nam & Đông Nam Á); Marketing và Dự báo; Quản trị kinh doanh (EMBA); Khoa học Quản lý thông tin (MIM)⁹.

Học viện Ngoại giao thuộc Bộ Ngoại giao được giao nhiệm vụ đào tạo trình độ thạc sĩ đối với hai chuyên ngành là Quan hệ quốc tế¹⁰ và

10/7/2012 tại địa chỉ: <http://ussh.vnu.edu.vn/faculty-international-studies/1744>, mục Khái quát.

⁷ Thông tin trên trang điện tử của Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn, xem ngày 10/7/2012 tại địa chỉ: <http://ussh.vnu.edu.vn/faculty-international-studies/1744>, mục Khái quát.

⁸ Số liệu trên lấy từ trang điện tử của Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn (cập nhật đến ngày 12/8/2012), tại địa chỉ: <http://ussh.vnu.edu.vn/faculty-international-studies/1744>, mục Các hoạt động.

⁹ Xem thông tin trên trang điện tử của Khoa Quốc tế tại địa chỉ: <http://khoaquocte.vn/Article/Index/257> (mục Chương trình đào tạo >> Các chương trình đào tạo thạc sĩ) ngày 12/01/2013.

¹⁰ Theo Quyết định số 60/2000/QĐ-TTg ngày 26/5/2000 của Thủ tướng Chính phủ về việc giao nhiệm vụ đào tạo trình độ thạc sĩ cho Trường Đại học Sân khấu – Điện ảnh, Trường Đại học Mỹ thuật Công nghiệp và Học viện Quan hệ quốc tế; Quyết định số 2533/QĐ-BGD&ĐT-SĐH ngày 13/6/2000 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo về việc giao chuyên ngành đào tạo cao học cho Học viện Quan hệ quốc tế.

⁴ Thông tin trên trang điện tử của Khoa Lịch sử Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn, xem ngày 10/7/2012 tại địa chỉ: http://khoalichsu.edu.vn/index.php?option=com_content&view=article&id=20&Itemid=10

⁵ Thông tin trên trang điện tử của Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn, xem ngày 10/7/2012 tại địa chỉ: <http://ussh.vnu.edu.vn/faculty-international-studies/1744>, mục Khái quát.

⁶ Chương trình đào tạo thạc sĩ chuyên ngành Quan hệ quốc tế được Đại học Quốc gia phê duyệt tháng 5 năm 2004, xem thông tin trên trang điện tử của Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn, xem ngày

Luật Quốc tế¹¹ và đào tạo tiến sĩ chuyên ngành Quan hệ quốc tế¹². Ngoài ra, Học viện Ngoại giao còn liên kết với Đại học Jean Moulin Lyon III (Pháp) đào tạo thạc sĩ ngành Khoa học chính trị - Quan hệ quốc tế, chuyên ngành “Pháp ngữ và Toàn cầu hóa”¹³.

Trường Đại học Ngoại thương đào tạo sau đại học theo Quyết định số 450/TTg, ngày 24/8/1994 của Thủ tướng Chính phủ. Hiện nay, Trường đang đào tạo cao học trong các chuyên ngành: Kinh tế thế giới và Quan hệ kinh tế quốc tế, Quản trị kinh doanh, Thương mại, Tài chính và Ngân hàng, Chính sách và Luật Thương mại quốc tế; Đào tạo trình độ tiến sĩ đối với chuyên ngành Kinh tế thế giới và Quan hệ kinh tế quốc tế và chuyên ngành Quản trị kinh doanh¹⁴. Ngoài ra, Đại học Ngoại thương đã thực hiện nhiều hoạt động hợp tác đào tạo sau đại học với nước ngoài, đó là: Chương trình thạc sĩ Luật Kinh doanh quốc tế (liên kết với Đại học Tours, CH Pháp); Chương trình thạc sĩ Quản trị dự án

(liên kết với Đại học Nantes, CH Pháp); Chương trình thạc sĩ Nghiên cứu quan hệ kinh tế Á - Âu (liên kết với Đại học Rennes II, CH Pháp). Ngoài ra, Đại học Ngoại thương còn liên kết với Đại học La Trobe của Úc đào tạo chương trình thạc sĩ Kinh doanh quốc tế; liên kết với Đại học Shute và Đại học MEIHO¹⁵ (Đài Loan) đào tạo chương trình thạc sĩ Quản trị Kinh doanh; tổ chức chương trình thạc sĩ Quản trị kinh doanh do Đại học Nam Columbia đào tạo và cấp bằng tốt nghiệp¹⁶.

Khoa Quan hệ Quốc tế của Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn thuộc Đại học Quốc gia Tp. Hồ Chí Minh, được thành lập năm 2003 trên cơ sở Bộ môn Quan hệ Quốc tế. Từ năm 2007, Khoa Quan hệ Quốc tế tổ chức đào tạo cao học chuyên ngành Quan hệ Quốc tế trên cơ sở hợp tác nghiên cứu và đào tạo giữa Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn thuộc Đại học Quốc gia Tp. Hồ Chí Minh và Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn thuộc Đại học Quốc gia Hà Nội¹⁷.

¹¹ Thông tin trên trang điện tử của Học viện Ngoại giao tại địa chỉ: <http://dav.edu.vn/vi/dao-tao/chuong-trinh-dao-tao/sau-dai-hoc/691-chuong-trinh-dao-tao-thac-si-luat-quoc-te.html> (xem ngày 10/1/2013).

¹² Theo Quyết định số 821/QĐ-TTg ngày 15/6/2009 của Thủ tướng Chính phủ về việc giao nhiệm vụ đào tạo tiến sĩ cho Học viện Ngoại giao; Quyết định số 4565/QĐ-BGDĐT ngày 13/7/2009 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo về việc giao nhiệm vụ đào tạo tiến sĩ chuyên ngành Quan hệ quốc tế cho Học viện Ngoại giao.

¹³ Thông tin trên trang điện tử của Học viện Ngoại giao tại địa chỉ: <http://dav.edu.vn/vi/dao-tao/chuong-trinh-lien-ket-dao-tao/chuong-trinh-thac-sy-lien-ket.html> (xem ngày 14/4/2012).

¹⁴ Xem thông báo tuyển sinh sau Đại học - Đợt tháng 3 năm 2013 của cơ sở đào tạo này tại địa chỉ: <http://www3.ftu.edu.vn/index.php/vi/tin-tuc/tuyen-sinh/308-thong-bao-tuyen-sinh-sau-di-hc-dt-thang-3-nam-2013> (ngày 30/1/2012).

¹⁵ Được phê duyệt theo Quyết định số 4249/QĐ-BGDĐT ngày 05/10/2011 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo.

¹⁶ Thông tin trên trang điện tử của Trường Đại học Ngoại thương <http://www3.ftu.edu.vn/index.php/vi/tin-tuc/tuyen-sinh/303-chuong-trinh-thc-s-qun-tr-kinh-doanh-mba-do-trung-di-hc-nam-columbia-dao-to-va-cp-bng-tt-nghiep> (ngày 30/1/2012).

¹⁷ Thông tin trên trang điện tử của cơ sở này, mục giới thiệu, lịch sử hình thành tại địa chỉ: http://qhqt.edu.vn/qhqt/index.php?option=com_content&view=article&id=13&Itemid=144&lang=vi và địa chỉ: http://qhqt.edu.vn/qhqt/index.php?option=com_agora&task=topic&id=729&Itemid=26&lang=vi (xem ngày 10/12/2012).

Ngoài các cơ sở đào tạo nói trên, ở nước ta còn có nhiều trường đại học công lập và dân lập, trong đó tổ chức các khoa, viện, trung tâm trực tiếp đào tạo hoặc liên kết với các tổ chức trong nước và quốc tế đào tạo đại học hoặc cao học về các khía cạnh khác nhau của chuyên ngành quan hệ quốc tế. Chẳng hạn, Học viện Chính trị - Hành chính quốc gia Hồ Chí Minh (Viện Quan hệ quốc tế), Học viện Báo chí và Tuyên truyền (Khoa Quan hệ quốc tế)¹⁸, Học viện Công nghệ Bưu chính viễn thông (Khoa Quốc tế và Đào tạo sau đại học), Đại học Bách khoa Hà Nội¹⁹, Đại học Hà Nội²⁰, Đại học Thái Nguyên (Khoa Quốc tế), Đại học Ngoại ngữ Đà Nẵng (Khoa Quốc tế học)²¹, Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn thuộc Đại học Quốc gia Tp. Hồ Chí Minh (Khoa Quan hệ quốc tế)²² v.v.

¹⁸ Khoa Quan hệ quốc tế, Học viện Báo chí và Tuyên truyền được thành lập ngày 20/6/1983. Khoa có chức năng, nhiệm vụ đào tạo cử nhân chuyên ngành Thông tin đối ngoại và chuyên ngành Quan hệ quốc tế. Thông tin xem trên trang điện tử của Học viện Báo chí và Tuyên truyền <http://ajc.edu.vn/Quan-he-quoc-te/Khoa-quan-he-quoc-te/11861.ajc> (ngày 10/01/2013).

¹⁹ Đào tạo đại học với các chương trình như: Chương trình INPG (Pháp), Chương trình UPMF (Pháp), Chương trình LTU (Úc), Chương trình LUH (Đức), Chương trình NUT (Nhật), Chương trình TROY (Mỹ), Chương trình VUW (Niu Di-lân); Từ năm 2005 Đại học Bách Khoa Hà Nội hợp tác với Đại học Leipzig - CHLB Đức đào tạo thạc sĩ Quản trị kinh doanh chuyên ngành Phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ (Chương trình SEPT). Thông tin trên trang điện tử của Viện Đào tạo quốc tế Trường Đại học Bách Khoa Hà Nội: <http://sic.vn/sept/> (ngày 10/01/2013).

²⁰ Trực tiếp đào tạo thông qua Khoa Quốc tế học; liên kết với Đại học La Trobe (Úc) đào tạo thạc sĩ Quản trị kinh doanh (MBA).

²¹ Khoa Quốc tế học được thành lập theo Quyết định số 796/QĐ-TCCB ngày 13/4/2006 của Giám đốc Đại học Đà Nẵng.

²² Nội dung chương trình đào tạo cử nhân Quan hệ quốc tế hệ chính quy của cơ sở này, xem ngày 20/ 8/2010 tại địa chỉ

Trường Đại học Việt-Đức (VGU) là cơ sở hợp tác giữa Việt Nam và bang Hessen (Đức) hiện đang triển khai năm chương trình đào tạo bậc cao học và hai chương trình đào tạo bậc đại học²³, nhưng không có chuyên ngành Châu Âu học.

Qua khảo sát và đánh giá thực trạng đào tạo đại học và sau đại học của các cơ sở đào tạo trong nước về quốc tế, quốc tế học và quan hệ quốc tế, có thể nhận thấy các vấn đề sau đây:

- Một số cơ sở nghiên cứu và đào tạo được giao chức năng và nhiệm vụ đào tạo về Châu Âu học. Tuy nhiên, đến nay mới chỉ có Khoa Quốc tế học của Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn thuộc Đại học Quốc gia Hà Nội đào tạo ở bậc đại học chuyên ngành này. Cho đến nay ở nước ta chưa có cơ sở đào tạo nào đào tạo chuyên ngành Châu Âu học ở bậc sau đại học (thạc sĩ, tiến sĩ). Năm 2002 Bộ Giáo dục và Đào tạo đã cấp mã ngành đào tạo thạc sĩ và tiến sĩ chuyên ngành Châu Âu học²⁴. Nhưng do không có cơ sở đào tạo nào triển khai đào tạo sau đại học mã ngành này nên cùng với Thông tư số 04/2012/TT-BGDĐT ngày 15/02/2012²⁵, Bộ Giáo dục và

http://qhqt.edu.vn/qhqt/index.php?option=com_content&view=article&id=1720%3Acheng-trinh-ao-to-khoa-2010-2013&catid=18%3AAo-to-ihc&Itemid=135&lang=vi

²³ Xem thông tin trên trang điện tử của Trường Đại học Việt - Đức tại <http://www.vgu.edu.vn/vi/dao-tao/> (ngày 10/01/2013).

²⁴ Trong Danh mục Chuyên ngành đào tạo sau đại học được ban hành kèm theo Quyết định số 44/2002/QĐ-BGD&ĐT ngày 24/10/2002 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo là 60 31 52 (đối với thạc sĩ) và 62 31 52 01 (đối với tiến sĩ).

²⁵ Thông tư số 04/2012/TT-BGDĐT ngày 15/02/2012 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành danh

Đào tạo đã bỏ đào tạo sau đại học đối với mã ngành Châu Âu học.

- Ở nước ta hiện có nhiều trường đại học công lập và dân lập tổ chức các khoa, viện, trung tâm trực tiếp đào tạo đại học về quốc tế, quốc tế học, quan hệ quốc tế, nhưng quy mô đào tạo còn nhỏ; Nội dung, phương pháp giáo dục, chương trình đào tạo của một số cơ sở đào tạo chưa thực sự đáp ứng được đầy đủ yêu cầu và quy định của Luật Giáo dục²⁶

Trong đào tạo thạc sĩ đối với ngành Quốc tế học, Quan hệ quốc tế đang diễn ra xu hướng: Các cơ sở đào tạo trong nước thay vì trực tiếp đào tạo lại liên kết với các cơ sở đào tạo khác trong nước và nước ngoài để tổ chức đào tạo; Hình thức liên kết đào tạo chủ yếu tập trung vào một số ngành đang được xã hội quan tâm như quản trị kinh doanh, tài chính – ngân hàng, thương mại quốc tế v.v.; Liên kết đào tạo giữa cơ sở đào tạo trong nước với nước ngoài tăng nhanh và có xu hướng được ưa chuộng hơn so với liên kết đào tạo giữa các cơ sở đào tạo trong nước với nhau. Ở một số cơ sở đào tạo trong nước, chức năng và nhiệm vụ liên kết đào tạo với nước ngoài được giao cho các bộ phận khác

mục giáo dục, đào tạo cấp IV trình độ thạc sĩ, tiến sĩ (có hiệu lực kể từ ngày 02/4/2012) và thay thế Quyết định số 44/2002/QĐ-BGD&ĐT ngày 24/10/2002 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo về việc ban hành Danh mục Chuyên ngành đào tạo sau đại học.

²⁶ Thực trạng vấn đề này, xem bài viết của Việt Anh, *Nhiều sai phạm trong liên kết đào tạo đại học và sau đại học*, công bố trên Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam tại địa chỉ http://dangcongsan.vn/cpv/Modules/News/NewsDetail.aspx?co_id=30501&cn_id=564787 (ngày 11/01/2013).

nhau, chứ không tập trung vào một đầu mối là khoa, viện, trung tâm có thẩm quyền đào tạo trong lĩnh vực quốc tế học, quan hệ quốc tế.

2. Nhu cầu và sự cần thiết đào tạo thạc sĩ, tiến sĩ về Châu Âu học²⁷

Thứ nhất, nhu cầu đào tạo nguồn nhân lực cho nghiên cứu khoa học

Châu Âu là một trong những nôi của văn minh nhân loại; là khu vực có lịch sử, truyền thống lâu đời và phát triển trên các phương diện chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội, hội nhập quốc tế... Sau hàng nghìn năm phát triển, châu Âu đã đạt được nhiều thành tựu to lớn trong phát triển kinh tế, văn hóa, khoa học và công nghệ, bảo đảm quyền con người, trong liên kết khu vực, phát triển bền vững... Chính vì vậy, châu Âu là đối tượng được rất nhiều quốc gia, tổ chức, cá nhân có mối quan hệ và quan tâm nghiên cứu.

Châu Âu chia làm 4 khu vực: Tây Âu, Bắc Âu, Đông Âu và Nam Âu. Giống như tất cả các lục địa khác, nền kinh tế của các quốc gia châu Âu cũng ở những trình độ phát triển khác nhau, với sự đa dạng về mô hình phát triển, nhưng tựu chung đây là khu vực kinh tế có vai trò đặc biệt quan trọng đối với nền kinh tế thế giới, có ảnh hưởng mạnh mẽ tới sự phát triển chung của kinh tế toàn cầu.

²⁷ Tham khảo Tờ trình đề nghị cho phép đào tạo trình độ thạc sĩ ngành Châu Âu học của Học viện Khoa học xã hội.

Nói đến châu Âu, không thể không đề cập đến Liên minh Châu Âu (dưới đây viết tắt là EU). EU là một tổ chức khu vực có sự liên kết và phân công rất cao về chính trị, kinh tế, xã hội, lập pháp, tư pháp, nội vụ của một thể chế siêu quốc gia. EU hiện là đối tác hợp tác quan trọng hàng đầu của Việt Nam trong các lĩnh vực chính trị, ngoại giao, kinh tế - thương mại, giáo dục, khoa học công nghệ, văn hóa xã hội.

Châu Âu có một lịch sử phát triển rất sớm và đạt được nhiều thành tựu trên phương diện chính trị, kinh tế, xã hội. Nhiều tư tưởng và trường phái triết học, chính trị học, kinh tế học, văn học nghệ thuật... với những tên tuổi nổi tiếng đã được sinh ra ở đây. Hệ tư tưởng Mác-Lênin và chủ nghĩa xã hội cùng với những người khai sáng như Mác, Ăngghen, Lênin đã ra đời ở xứ sở này. Nói đến châu Âu không thể không nói đến những thành tựu của họ trong lĩnh vực xây dựng nhà nước pháp quyền, phát triển kinh tế thị trường, xây dựng và phát triển xã hội công dân, bảo đảm an sinh xã hội, quyền con người, ứng phó biến đổi khí hậu, phát triển bền vững... Đây cũng chính là những lĩnh vực và định hướng phát triển mà Việt Nam hiện đang theo đuổi. Những kinh nghiệm trong phát triển của các nước châu Âu, không chỉ của các nước phát triển mà cả của các nước đang chuyển đổi từ hệ thống kinh tế kế hoạch hóa sang kinh tế thị trường ở SNG, Đông Âu..., rất cần thiết cho Việt Nam.

Châu Âu có bề dày phát triển văn hóa, khoa học, giáo dục, kiến trúc, âm nhạc, thể thao... lâu đời. Châu Âu có nền văn hóa mang những dấu ấn từ thời Hy Lạp cổ đại và chịu ảnh hưởng bởi nhiều nhân tố khác như đạo Cơ đốc, đạo Tin lành... Những chất liệu nói trên tạo nên sự hấp dẫn của châu lục này và thu hút sự quan tâm, chú ý, nghiên cứu, hợp tác của các nước trên thế giới.

Thứ hai, nhu cầu phát triển quan hệ đối ngoại hai chiều giữa Việt Nam và châu Âu.

Việt Nam có quan hệ từ lâu với EU nói chung và với các quốc gia ở châu Âu nói riêng. Qua nhiều giai đoạn, đến nay, mối quan hệ này đã và đang phát triển cả ở các lĩnh vực và phạm vi hợp tác. Việt Nam hiện đang thực hiện công cuộc đổi mới và chính sách mở cửa. Đảng và Nhà nước Việt Nam rất coi trọng và đã đề ra nhiều chiến lược, giải pháp thúc đẩy quan hệ giữa Việt Nam với EU và với các quốc gia châu Âu. Mặt khác, với những điều kiện thuận lợi về vị trí địa lý, địa chiến lược, thiên nhiên, tài nguyên và nguồn lực con người, thị trường lao động và tiêu thụ sản phẩm, truyền thống lịch sử, văn hóa, xã hội... Việt Nam được xem là nước có rất nhiều tiềm năng phát triển. Việt Nam nằm trong khu vực được đánh giá là phát triển năng động nhất trên thế giới và là một trong những nước phát triển nhanh, có môi trường đầu tư hấp dẫn, chính trị ổn định. Ngoài ra, với vai trò và vị thế ngày càng tăng trong các lĩnh vực chính trị ngoại giao, kinh tế, an ninh, quốc phòng và trên nhiều diễn

đàn quốc tế và khu vực, Việt Nam đang được nhiều nước và khu vực trên thế giới, trong đó có Liên minh Châu Âu, các nước trong châu Âu chú ý, tăng cường quan hệ.

Thứ ba, nhu cầu đào tạo của thị trường lao động.

Tại Việt Nam có rất nhiều người đã được đào tạo đại học và sau đại học ở châu Âu. Hiện nay hàng năm có hàng ngàn học sinh, sinh viên, cán bộ sang học tập tại các nước châu Âu bằng kinh phí cá nhân, học bổng từ nguồn ngân sách nhà nước hoặc tài trợ của các nhà nước, tổ chức nước ngoài. Kinh phí cho một cá nhân đào tạo đại học hoặc sau đại học ở các nước châu Âu là khá cao. Đây là một trở ngại lớn cho những người đã tốt nghiệp đại học trong nước, có nhu cầu đến lục địa này học sau đại học nói chung, Châu Âu học nói riêng, nhưng không có đủ tài chính. Mặt khác, trong số các cán bộ, sinh viên đã tốt nghiệp đại học ở một số nước châu Âu trở về Việt Nam làm việc, nhiều người do hạn chế về kinh tế, tài chính, thời gian... không thể trở lại tiếp tục đào tạo sau đại học ở châu Âu. Nếu chuyên ngành Châu Âu học được đào tạo và mở ra ở Việt Nam sẽ giúp cho các đối tượng này có cơ hội được đào tạo và tiếp tục đào tạo về Châu Âu học.

Ở khía cạnh khác, châu Âu là thị trường và khu vực có nhiều người Việt Nam sang sinh sống và làm việc. Hết thời hạn làm việc, nhiều người trong số họ trở về Việt Nam. Việc hợp tác với các nước châu Âu để hỗ trợ

và tạo điều kiện cho những đối tượng này tái hòa nhập xã hội và tham gia phát triển kinh tế – xã hội của đất nước có vai trò quan trọng. Đào tạo về Châu Âu học góp phần tạo ra lực lượng cán bộ tham gia và hỗ trợ quá trình hợp tác giữa các đối tác của Việt Nam với các đối tác châu Âu.

Thứ tư, hợp tác quốc tế trong đào tạo đang được nhiều cơ sở đào tạo áp dụng.

Hợp tác đào tạo với các tổ chức nước ngoài, trong đó có các cơ sở đào tạo ở các nước châu Âu, hiện đang được nhiều trường đại học, cơ sở giáo dục, đào tạo của Việt Nam thực hiện. Việc mở mã ngành đào tạo chuyên ngành Châu Âu học sẽ tạo thêm một “thị trường” và một kênh hợp tác cho những cơ sở đào tạo trong nước có nhu cầu và khả năng.

Thứ năm, đào tạo chuyên ngành Châu Âu học được thực hiện khá rộng rãi ở nhiều nước trên thế giới.

Châu Âu học không phải là một ngành học mới mẻ của thời đại. Cách đây hơn 800 năm, tại trường Oxford đã có những môn học nền tảng của ngành học này. Ở trường St Antony's College (thuộc Đại học Oxford) có Trung tâm Châu Âu học (The European Studies Centre) hoạt động rất mạnh trong lĩnh vực chính trị học, lịch sử và quan hệ quốc tế, kinh tế học, xã hội học, nhân chủng học và văn hóa học. Hiện nay ngành Châu Âu học được giảng dạy và đào tạo theo một chương trình khung ở nhiều cơ sở đào tạo.

trên thế giới. Các nước trong Liên minh Châu Âu có chương trình đào tạo tập trung và các khóa học liên quan đến khoa học xã hội và hành chính công. Các môn học phổ biến của ngành học này là Chính sách công Châu Âu, Lịch sử Châu Âu, Pháp luật Châu Âu, Kinh tế và Xã hội học. Bên cạnh đó, Văn hóa Châu Âu và Ngôn ngữ cũng được giảng dạy trong các chương trình này. Bên cạnh những môn thuộc Châu Âu học, cũng có những môn học mà nhà trường đi sâu hơn vào thực tế nước bản xứ để sinh viên có cái nhìn sâu sát về mối quan hệ giữa quốc gia đó với châu Âu. Ngày nay, các môn học về Châu Âu học được mở rộng ra nhiều lĩnh vực như Truyền thông (Truyền thông Marketing, Thương hiệu...), Kinh tế - Chính trị (Quan hệ Đông - Tây, Chính sách phát triển toàn cầu...). Hầu hết các ngành được đào tạo đều liên quan đến khoa học xã hội (Các vấn đề của xã hội châu Âu vào thế kỉ 21, các vấn đề thời sự...).

Châu Âu học được giảng dạy ở một số nước châu Âu như: Anh, Áo, Đức, Hà Lan, Ý, Na Uy, Thụy Điển,... Tại Vương quốc Anh, ngành Châu Âu học được đào tạo ở King's College London (hệ Cử nhân Châu Âu và Quốc tế học), Cardiff University, Royal Holloway thuộc University of London và Trinity College Dublin (Áilen).

- Ở Đức, chuyên ngành Châu Âu học được đào tạo ở Đại học Châu Âu European University Viadrina Frankfurt (Oder).

- Ở Áo, cao học về Châu Âu học (Master of European Studies - MES) hiện đang đào tạo ở Universität Wien.

- Tại Hà Lan, The Hague University of Applied Sciences và Maastricht University có chương trình cử nhân ba năm và bốn năm bằng tiếng Anh. Ở đó người học được học những kiến thức cơ bản về Thương mại quốc tế - Chính trị, Kinh tế, Văn hóa và Truyền thông. Sau đó họ có thể đi sâu hơn vào chuyên ngành riêng: Quản trị kinh doanh (Quản lí xuất khẩu, Kế toán quản lí, Quản lí chiến lược...) hay Hành chính công (Luật công quốc tế, Nhân quyền, Tổ chức quốc tế...).

- Ở Ý, có các cơ sở đào tạo về chuyên ngành Châu Âu học như University of Bocconi, Milan, Italia.

- Ở Pháp, chuyên ngành Châu Âu học được đào tạo ở Université de Science Politique, Paris, France.

- Ở Thụy Điển, chuyên ngành Châu Âu học được đào tạo ở Malmö University, University of Economics Stockholm.

Ngoài ra, ở châu Âu, chuyên ngành Châu Âu học còn được đào tạo ở Đại học Châu Âu tại Brugge (Bỉ).

Ở châu Mỹ, chẳng hạn Canada, chuyên ngành Châu Âu học được đào tạo ở Carleton University và do Trung tâm Carleton University Research Centre (CURC) đảm nhiệm.

Ở châu Úc, La Trobe University (Melbourn) của Úc có chương trình cử nhân Châu Âu học. Năm 2013 La Trobe University đào tạo hệ cử nhân 3 năm, 4 năm, 4,5 năm và 5 năm. Hệ cử nhân 3 năm hoặc bán thời gian tương đương được áp dụng đối với cử nhân nghệ thuật (Bachelor of Arts); hệ cử nhân 4 năm hoặc bán thời gian tương đương đối với cử nhân nghệ thuật/cử nhân giáo dục nghệ thuật (Bachelor of Arts/Bachelor of Arts Education), cử nhân nghệ thuật/cử nhân kinh tế (Bachelor of Arts/Bachelor of Economics), Cử nhân Nghệ thuật/Cử nhân Khoa học Y tế (Bachelor of Arts/Bachelor of Health Sciences); hệ cử nhân 4,5 năm hoặc bán thời gian tương đương đối với cử nhân nghệ thuật/cử nhân kế toán (Bachelor of Arts/Bachelor of Accounting), cử nhân Nghệ thuật/cử nhân Khoa học (Bachelor of Arts/Bachelor of Science); riêng cử nhân Luật/cử nhân Nghệ thuật (Bachelor of Laws/Bachelor of Arts) được đào tạo liên tục 5 năm, bán thời gian hoặc tương đương²⁸

Những phân tích ở trên biện minh cho lý do đào tạo nguồn nhân lực có hiểu biết hệ thống và sâu sắc về đất nước học và khu vực học châu Âu. Việc Bộ Giáo dục và Đào tạo vừa qua bỏ mã đào tạo sau đại học chuyên ngành Châu Âu học không có nghĩa là xã hội không có nhu cầu đào tạo về ngành này. Tất

nhiên, do chuyên ngành Châu Âu học được đào tạo ở nước ta chưa lâu, số lượng sinh viên hàng năm tốt nghiệp đại học chuyên ngành này không nhiều thì “đầu vào” cũng là một khó khăn. Nhưng nếu có cơ sở đào tạo có đủ năng lực và sự nhiệt huyết, cùng với sự ủng hộ của xã hội và sự hỗ trợ tích cực từ phía các cơ quan chức năng, việc tổ chức đào tạo sau đại học chuyên ngành Châu Âu học không phải là điều không thể thực hiện được. Hiện nay Việt Nam đang phát triển, hội nhập và có vị thế ngày càng cao trong quan hệ quốc tế nên rất cần phát triển đội ngũ chuyên gia giỏi; tài năng, thông thạo ngoại ngữ, hiểu biết sâu sắc về lịch sử, văn hóa, xã hội và thị trường của từng quốc gia cũng như của các tổ chức và liên kết khu vực. Có như thế chúng ta mới hiểu rõ đối tác và tạo ra sự đối ứng, từ đó khai thác tốt hơn các mối quan hệ đối ngoại và thực hiện thành công đường lối và chính sách đối ngoại rộng mở của Đảng và Nhà nước. Trong các cơ sở nghiên cứu và đào tạo về quốc tế học và quan hệ quốc tế, cũng như trong các cơ quan, tổ chức thực hiện nhiệm vụ đối ngoại còn nhiều người không có chuyên ngành hoặc chưa được đào tạo chuyên ngành Châu Âu học. Việc tổ chức đào tạo sau đại học Châu Âu học cung cấp cho người học những tri thức cơ bản về châu Âu và tri thức chuyên sâu về lịch sử, chính trị, kinh tế, hoặc quan hệ quốc tế của châu Âu. Nếu tổ chức tốt, có thể sẽ thu hút những người nước ngoài đã tốt nghiệp đại học đến Việt Nam trao đổi học thuật và đào tạo.

²⁸ Xem thông tin trên trang điện tử của cơ sở đào tạo này tại địa chỉ: <http://www.latrobe.edu.au/courses/european-studies> (ngày 10/01/2013).